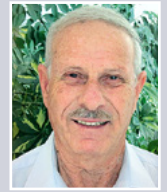

איש המילים, הלחן והצעד

מושיקו הלוי מספר ועונה על שאלות של פרספקטיבה

דוד בן-אשר
צילומים:
דוד בן אשר
ואלבום משפחה

זהו **מושיקו הלוי**, תופעה חד פעמית, יוצאת דופן, ייחודי בארץ ובעולם, במורכבות ההוליסטית של היצירה התנועתית, ככל שמדובר בתחום המחול והריקוד. השילוב המיוחד הזה של חיבור הלחן, המילים, ביצוע השיר והריקוד על ידי אותו אדם, נדיר מאד, ולמעשה לא קיים בין מחברי השירים, ומחברי הריקודים, עד כמה שידוע לי.

ברקורד של מושיקו בן ה-89 למעלה מ-300 ריקודי עם (ריקודים ישראלים להגדרתו, ועל כך בהמשך), מתוכם כ-180 המולחנים על ידו. ל-70 מהם כתב גם את המילים. חלק משיריו מושרים בפיו כזמר או בליווי שלו, מתופף או בנגינת חליל. ברקורד המקצועי שלו, הנפרש על פני כ-70 שנה, אין ספור כוריאוגרפיות ומופעים כרקדן, כוריאוגרף, מנהל, מדריך, בארץ ובעולם.

מה בין יוצר למחבר?

"אנחנו לא יוצרים", אומר מושיקו, "את הריקוד אנו מחברים". כחובש כיפה נותן מושיקו את הקרדיט לבורא עולם: "הוא היוצר, והוא היחידי שמסוגל ליצור יש מאין, ומאחר ואין לנו את הכישורים שיש לבורא עולם, מן הראוי שנקרא לעצמנו 'מחברים'. לחבר ריקוד זה כמו פאזל בו אנו מחברים חלקים שמישהו כבר עשה קודם, ואם החיבור נכון, טוב ומתאים, נוצרת תמונה שלימה. לא יצרנו את החלקים, ולא המצאנו, פשוט מצאנו ורק חיברנו אותם לשלימות הרצויה".

מושיקו מסביר את משנתו על ה"יצירה" וה"חיבור" ועל מושגי היסוד המקובלים בין העוסקים בריקוד בפרט ובתחום האמנות בכלל: על סמך מה נהנים מחברי הריקודים מן התואר "יוצר" כשאף אחד מהם לא המציא אף צעד וכל מחברי הריקודים מעתיקנים ונהנים מן הקיים?

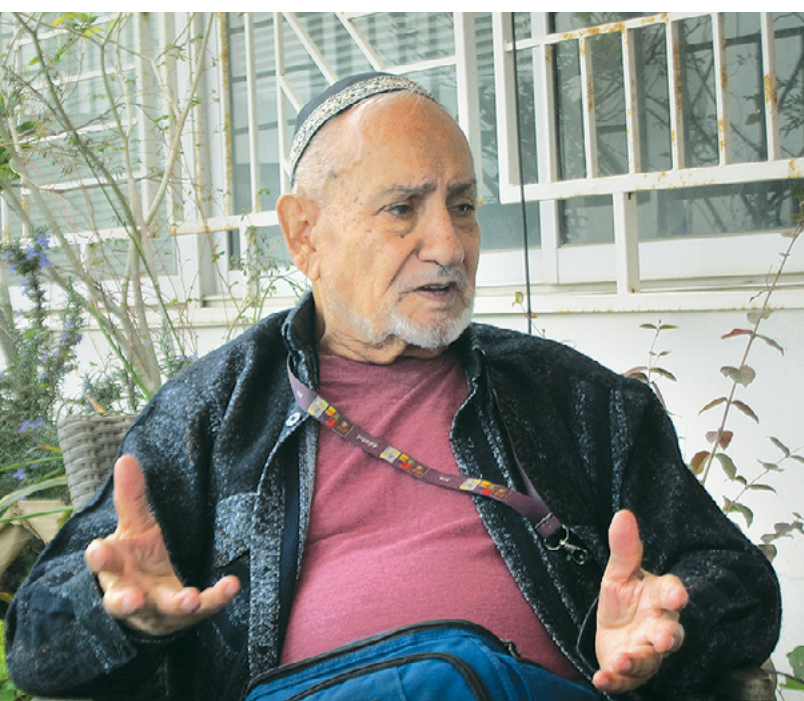
מן הטעם הזה וממידת הצניעות הנדרשת, מן הראוי שנקרא לעצמנו "מחברים" ולא "יוצרים", כך מושיקו. ושוב אני חוזר ואומר, מאחר וכל המחברים ניזונים מן הקיים אין כאן מקום להגדיר מחבר ריקודים "יוצר".

מחברי הריקודים הורגלו לתואר "יוצר" ונהנים להשתמש בו כי תואר יוצר מעלה אותם לדרגה אלוהית.

לאור ניסיוןך העצום הן בחיבור מחולות והן בלימוד והדרכה בהשתלמויות אין ספור בהן לקחת חלק, מה זה בעצם לחבר ריקוד?

חשוב שיהיה למחבר הריקודים לפחות חוש טבעי למוסיקה ולקצב, וכשרון לשלב את הצעדים למבנה המוסיקלי. אין צורך בידע מדעי או פילוסופי כדי לחבר ריקוד הבנוי על בית ופזמון או שני בתים ופזמון.

לכל אחד מן המחברים יש מטען אישי שבו הוא מטביע את חותמו על הריקוד שחיבר. אינני יכול לדבר על כל המחברים כעל מיקשה אחת. כוונתי בעיקר לדור החדש שנהנה מן המוכן

בעת הריאיון - מושיקו מסביר גם עם הידיים

מדריך עם נורית גרינפלד

ומרשה לעצמו עם בוקר, לקחת צעדים קיימים מריקודים שונים לריקוד שחיברו, והם כבר נמנים לחבורת ה"מחברים" הרואים עצמם "יוצרים".

יש לך גם השגות להגדרה המקובלת "ריקודי עם"? מה הבעיה עם זה?

ריקוד עם חייב להיות חתך תרבותי שמאפיין את עמנו ומשקף את התרבויות השונות שמהם העם שלנו מורכב. זה נכון לעמים שונים בעולם. לריקוד-עם יש מכנה משותף עם אפיונים וצעדים מושרשים בתרבות דורות על דורות בין אותם אנשים. בריקודים שלנו אין אפיון ספציפי לחברה ולתרבות שלנו, לכן אני מתקשה לקרא להם "ריקודי עם" אלא "ריקודי חברה". לריקודים שלנו אין מכנה המשותף לכולם ומכאן נובעת ההגדרה שלי. אני לא כופר ואינני מעביר ביקורת, אני מאוד מרוצה מעצם הפעילות החברתית הברוכה. כל מה שעלינו לעשות זה לקרוא לילד בשמו.

מה דעתך על חוגי הריקודים ברחבי הארץ?

אני חושב שעצם המפגש כגורם חברתי, יציאה מן השגרה, לשמוע מוסיקה ועצם הפעילות, חשובה. הייתי אומר שגם הרצון להתאוורר ביציאה מהבית הוא סיבה טובה להגיע לחוגים, להיות שותף למפגש חברתי, למלא מצברים וגם למצוא בן/בת זוג זה חלק מהמוטיבציה הלגיטימית.

אני רוצה להוסיף כמה תובנות לעניין ריקודי החברה שלנו. רבים מבין הרוקדים הם אנשים מבוגרים וכאלה הנושקים לגיל השלישי. יש בפעילות הריקודית אלמנט של חידוד הזיכרון, מעצם מורכבות הצעדים. אני מציע לא לברוח מאתגרים ולא מחידושים, ולא להסתפק ב"ריקודי נוסטלגיה" מוכרים ואהובים. אני מודע לעובדה שחלק לא מבוטל מן הרוקדים מיואשים מגודש הריקודים החדשים ונמנעים מללמוד אותם. אני מציע לא לוותר! כדאי לעשות את המאמץ וללמוד. זה טוב למוח לליטוש הזיכרון. לאחר שהתמודדתם עם החדש אתם לא חייבים לאמץ אותו. ההחלטה בידכם.

עוד משהו שבעיני חריגה היא התופעה בה חלק מהרוקדים באים לחוגים עם בני זוג שנקבעו מראש. זו, לטעמי, תופעה אנטי חברתית. פעילות חברתית שאין בה חלופי בני זוג היא פעילות שאינה משרתת את הרעיון החברתי. בראשית דרכי כמחבר ריקודים, חיברתי ריקוד בשם "געגועים" שבמהלך הריקוד מחליפים ארבע פעמים בני זוג. ראיתי בזה ערך חברתי חשוב מאוד.

לצערי התופעה של בני זוג קבועים לאורך כל הערב קיימת רק בישראל. המרקידים כבר שבויים בתפיסה של הצמידות הזוגית שהתקבעה ללא פשרות. אני אישית לא נתקלתי בנוהג כזה באף מדינה בה ביקרתי ולימדתי.

מן הטעם
הזה וממידת
הצניעות
הנדרשת,
מן הראוי
שנקרא לעצמנו
"מחברים" ולא
"יוצרים"

מושיקו הלוי עם רון חולדאי

הערה נוספת מתייחסת לאחיזת הידיים שנעלמה כמעט כליל מן הריקודים שלנו. מטרת אחיזת הידיים אמורה הייתה להעביר אנרגיה מאחד לשני על מנת ליצור הרמוניה בין הרוקדים, וחבל שהגישה החיובית הזו כבר לא קיימת אצלנו.

מושיקו, הרבה מהשירים והריקודים שלך לא ממש מוכרים לכלל ציבור הרוקדים בישראל, ורק חלקם נרקדים בחוגים הרבים בארץ. לעומת ריקודים שכיום פופולריים שחברו לשירים מוכרים והם זוכים כיום לאהדת הקהל.

אכן הריקודים שלי בצעדים ובסגנון מהווים שוני מהותי, והם תואמים קבוצות רוקדים המחפשים ואוהבים להתמודד עם אתגרים. האתגר שבריקודים שלי מאפשר לרוקדים להתעלות מעל עצמם והסיפוק שלהם גדול יותר. אני זוכר עדיין את ראשית דרכו של ריקוד-העם שלנו. כמה תום ונאיביות, כמה פשטות לעומת הריקודים המחוברים היום שיש בהם המון בטחון וביטויי ישראלי חיובי.

מעניין הדבר שבעולם הרחב נרקדים הריקודים שלי ללא קושי לאור ניסיונם הרחב בריקודי פולקלור של עמים שונים. אני תקווה שבעתיד נמצא דרך להתגבר ונצליח לרקוד גם ריקודים עם מורכבות.

כיום נרקדים בארץ הרבה ריקודים אשר חוברו בחו"ל. האם אלו ריקודים ישראליים?

אנחנו חיים במדינה פתוחה ופרוצה להשפעות מבחוץ. אנחנו מדינה צעירה יחסית שניזונה מספרות, מוזיקה, סרטים. לפי דעתי אין מקום להתרגש מזה מה גם שמחברי ריקודים מישראל נותנים ידם ומשתפים פעולה. לא מדובר כאן ביצירה או במלאכת מחשבת, אלא צירוף של צעדות ואני לא מתפלא שהריקודים האלה, נרקדים אצלנו.

מה בעצם הופך ריקוד לנכס צאן ברזל, ולהישרד לאורך שנים על פרקט הריקודים, לעומת המון ריקודים שנלמדו ונעלמו אחר תקופה קצרה?

הצלחת הריקוד תלויה בשילוב הצעדים למנגינה. בדרך כלל נוטים מחברי הריקודים, לחבר ריקוד על מנגינות ושירים פופולריים. מה שהם חושבים, שזה כבר למעלה מחמישים אחוז מהצלחת הריקוד ולאחר מכן, לצרף את הצעדים. רק הזמן יוכיח את הצלחת הריקוד לשרוד לאורך זמן.

ובריקוד עצמו, האם יש לעשות שינויים בשיר כמו הוצאת קטעי מעבר שאינם חלק מהשיר, קיצור מספר הבתים, קיצור סוף השיר, מהירויות הנגינה?

מחברי הריקודים משתמשים בלחנים ובשירים שיועדו לזמרים, הזקוקים לקטעי ביניים, למנוחה קלה. בין בית לבית בשיר. מאחר ואין לנו מלחינים הכותבים במיוחד לריקודי-עם, נאלצים מחברי הריקודים להתמודד עם

"זה ההבדל בין 'להמציא' ל'למצוא'. עלינו לרכוש את הכלים שיסייעו לנו למצוא את החסר הכל קיים ונמצא ביקום."

עם ילדיו יפתח, חמד ואוריה

עם ילדיו בן-יה וליבי

שירים מעובדים ולהתאים אותם לצרכים שלהם. כאן אנו רואים שפעמים רבות נבנים צעדים גם על קטעי הביניים. ואכן השאלה האם זה תקיין?

אם מדברים אנו על המושג "ריקודי עם", הרי שבראשית דרכו של ריקוד-העם שלנו, היה מקובל על כולנו שהריקוד צריך להיות מחובר רק על הלחן המקורי ואין להשתמש בקטעי הביניים שהם למעשה "עיבוד מסויים לזמר מסויים" וזמר אחר ישיר את אותו השיר בעיבוד אחר ועם קטעי מעבר/ביניים אחרים. הפתרון היה להוציא את קטעי הביניים ולהשאיר בהקלטה לריקוד רק את הלחן המקורי ואף לעשות מבנה אחיד של בית (או שני בתים) ופזמון ולשמור על מבנה זה לאורך כל הריקוד.

לעומת זאת, אם מדברים אנו על "ריקודי חברה", כמו מה שאני מסביר בהמשך, הרי שכל מה שהרוקדים עושים כדי להגביר את הנאתם - מבורך הוא. אם מחבר הריקוד מוצא לנכון לבנות צעדים על קטעי מעבר מוזיקאליים, לדעתי תחת הכותרת "ריקודי חברה" זה בהחלט תקיין. אלתורים ספונטניים בסיום הריקוד, על דעת הזוג הרוקד, הינה תופעה לגיטימית ואינה משנה כהוא זה מתוכן הריקוד.

המטרה בערבי הרקדה היא הנאה, מאחר ואין כפייה על הרוקדים לבצע את הריקוד כפשוטו וכלשונו, מציגים הרוקדים את האינטרפרטציה שלהם לשם בידור. גם בריקודים שלי הרוקדים מבצעים תנועות היתוליות ובכיוונים מנוגדים. לדעתי אין להתרגש מן התופעות החריגות, המטרה להפיק מקסימום הנאה מערב הרקדה. תופעה נוספת היא קיצור הריקודים שחוזרים על עצמם שלוש פעמים לפעמיים. ברוב המקרים הרוקדים הם אלה שלא מוכנים לחזור על הריקוד שלוש פעמים והמרקיד נענה להם.

מושיקו, האם לדעתך מגיע למחברי הריקודים תמלוגים על ריקודיהם הנרקדים בחוגים, כמו למשוררים והמלחינים המקבלים תמלוגים על השמעת שיריהם בפומבי באמצעות אקו"ם?

לא!!! אומר מושיקו, אין תקדים כזה באף מדינה בעולם.

מחברי הריקודים המצליחים מוזמנים ללמד בחו"ל ומתוגמלים ביד רחבה ואין שום הצדקה למקור הכנסה נוסף. מחברי הריקודים צריכים להיות מרוצים מעצם העובדה שריקודיהם נרקדים בחוגים. הרי לשם כך נועדו.

מושיקו, כאמור אתה ממש ייחודי בתחום היצירה שלך. מחבר את השיר, את הלחן ואת צעדי הריקוד ובחלק מן השירים שלך אתה גם שר. אינני חושב שיש עוד מישהו כזה במקומותינו. איך עושים את זה מה עובר עליך בראש בשילוב הנדיר הזה?

התופעה הזו התחילה אצלי באופן די מקרי, מאחר והייתי רחוק ממקורות מוזיקליים ישראלים, בחנתי את עצמי אם יש בי את הכישרים והכישרון, להלחין. אני מנגן על חלילים, מקליט את עצמי, וככה נולדים הלחנים. גם אם אינני קורא וכותב תווים. חלק מן הלחנים הותאמו למילים מהמקורות.

עם הזמן הבנתי שיש בי את הכישרון להפיק מעצמי לחנים ושירים. הרוקדים ברחבי העולם הגיבו באהדה ללחנים ולשירים ובמיוחד לריקודים, ומהם שאבתי עידוד. תגובת הרוקדים החיובית נסכה בי ביטחון.

באחד הסיורים שלי ביפן לימדתי מספר ריקודים לא שלי, היפנים אמרו לי שהם מעדיפים לשמוע לחנים ושירים שאני הלחנתי. זו הייתה מחמאה מעודדת ומרגשת. התוצאה בהתחלה - 9 תקליטים (תקליטי ויניל של פעם) בארצות הברית. עם הזמן הפכו התקליטים לתקליטורים.
עד היום הפקתי למעלה מ-20 תקליטורים. עבדתי עם טובי המעבדים, **אלברט פיאמנטה, אמיר פרוייליך, הרצל בודינגר, חיים חדר, גבי סויסה**, היום אני עובד עם **אייבי קזס**.

העולם הגדול של מושיקו - סיפור חיים

ב-2017 יצא ספר בשם "לרקוד נגד הזרם", ספרו של מושיקו. זהו ספר מרחיב דעת המגולל את מסכת חייו העשירה, ההרפתקנית, המאתגרת תדיר, ברוכת מעשים ברחבי תבל, מיצוי כישרונותיו המגוונים של האיש. מורשת עצומה בתחום המחול בפרספקטיבה אישית ולאומית.

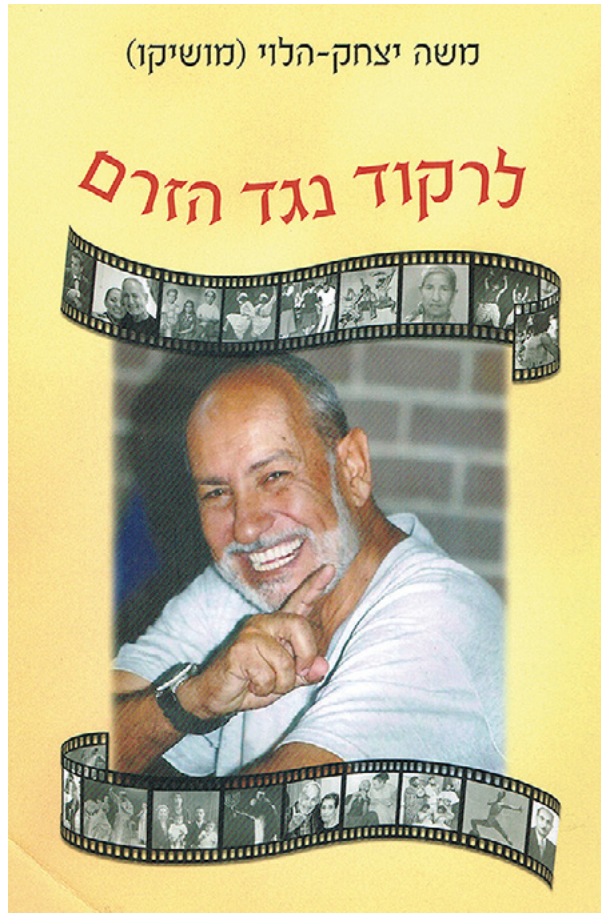
מושיקו נולד ב-1932 בפאתי תל אביב להוריו **שלום ורחל**, יוצאי תימן, ממשפחה ידועה בקרב יהדות תימן של אותה תקופה. עליית המשפחה מתימן הוא סיפור מרתק בפני עצמו, והתערות המשפחה בארץ ישראל של שנות ה-30 גם היא מסכת התמודדות בתנאי חיים של ימי בניית הארץ המובטחת, שלא תמיד קיימה את הבטחותיה.

כבר בכיתה ד', מספר מושיקו בספרו, הוא הועבר לבית ספר "עליה א" שבו רוכזו הילדים הבעייתיים בשל התנהגות חריגה. כן, כבר אז הלך הילד מושיקו נגד הזרם. בנערותו נשלח מושיקו למוסד לנערים עזובים ולאחר שנתיים במוסד הצטרף מושיקו לקבוצת הכשרה שבקיבוץ "גבעות זייד" בעמק יזרעאל, על שם אלכסנדר זייד. רוב שנותיו בילה הנער מושיקו מחוץ לבית, אף כי שמר על קשר מתמיד עם בני משפחתו.

כישורי הריקוד שלו נחשפו בגיל 17 לרקדנית המפורסמת **חנה אליאזוב** שהפנתה אותו לבית הספר למחול של **מיה ארבטובה**. זו האחרונה קיבלה אותו בשמחה מאחר ובאותה תקופה לא היו מספיק גברים בתחום הבלט הקלסי.

מושיקו בקפיצה של אושר בחוף ימה של תל אביב

נושה יצחק-הלוי (מושיקו)

לרקוד נגד הזרם

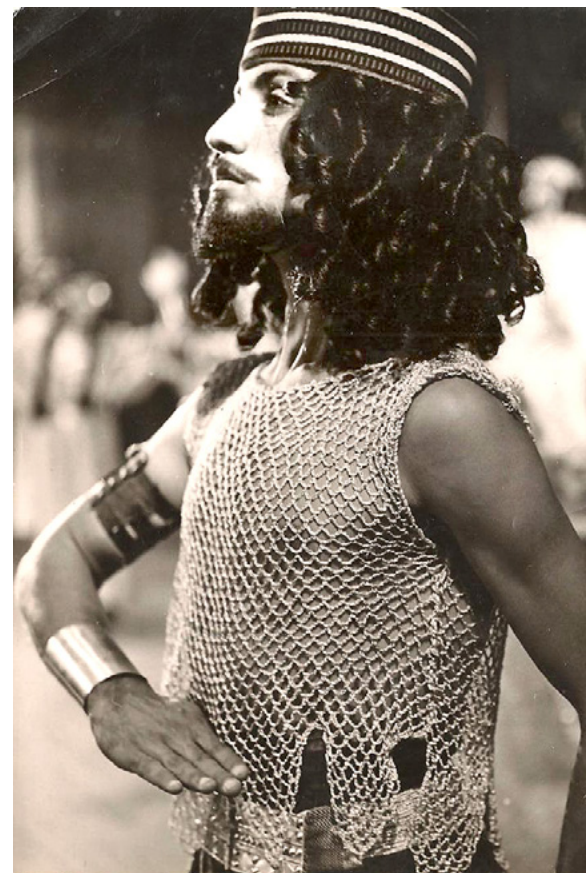
"בריקודים שלנו אין אפיון ספציפי כחברה או לתרבות שלנו, לכן לא נקרא להם 'ריקוד עם' אלא 'ריקודי חברה'. זאת מן הסיבה שאין מכה משותף שמזוהה עם כולם...."

מושיקו התקדם תחת לימודי הבלט ושאר סגנונות המחול ועם גיוסו לצה"ל הוצב בלהקה צבאית "כרמל" ואחר כך בחוליית מחול של הצבא. אחרי השרות הצבאי, עם יכולות מוכחות מביה"ס של מיה ארבטובה, התקבל לתיאטרונים "לי-לה-לו" ו"דו-רה-מי" כרקדן במחזות מוסיקליים. כמו כן היה מחליפו של הרקדן הנודע יונתן כרמון בלהקה של הרקדנית נעמי אלסקובסקי.

ב-1953 ביקר בארץ הכוריאוגרף היהודי הנודע **ג'רום רובינס**, (סיפור הפרורים, המלך ואני), כדי להתרשם מרמת המחול בישראל. כמה רקדנים נבחרו בקפידה להשתתף בקורס מיוחד של רובינס, מושיקו היה ביניהם:

מלכת שבא, מרגלית עובד, מאיר עובדיה ומושיקו

מושיקו בתפקיד שומר המלכה

"היה זה אתגר עבורי ושמחתי שיכולתי לעמוד בדרישותיו של הכוריאוגרף הנודע", כותב מושיקו בספרו. מעניין הוא שדווקא בהשפעתו של רובינס הצטרף מושיקו ללהקת "ענבל", הלהקה בעלת שם עולמי כבר אז, בהנהלתה של המייסדת **שרה לוי תנאי**.

מושיקו קיבל תפקידים ראשיים ב"ענבל" אך לדבריו נאלץ לעזוב את "ענבל" בגלל שיטת העבודה של לוי תנאי. עם הביקורת על אחת מאושיות המחול בישראל, מוכיח שוב מושיקו את גישתו – ללכת נגד הזרם.

עוד קודם לעזיבתו, קיבל מושיקו הזדמנות להוכיח את כישוריו כשזכה לעשות כוריאוגרפיות, מחרוזת "דבקה כנען", "ריקוד חבאני" וריקוד "תימני מקורי" עבודתו זכתה להצלחה גדולה בהופעות בקיבוצים ומקומות שונים בארץ. לאחר עזיבתו את "ענבל" פותח מושיקו בי"ס לסטפס וג'ז אולם לאחר שנה חזר ל"ענבל" לקראת מסע עולמי באירופה ואמריקה.

להקת "ענבל" חזרה ממסעה בארה"ב ומושיקו מחליט להקים להקה משלו. עם **יונה לוי ויצחק אליעזרוב** הוא מקים את להקת "הפעמונים". זו הייתה הצלחה גדולה עם תוכנית מלאה להופעות ברחבי הארץ. עיקר סגנונה של להקת "הפעמונים" נטה לתרבות אתנית וישראלית מודרנית.

לאחר מספר שנים די במפתיע התבקש מושיקו לחזור ל"ענבל" הפעם כמנהל הלהקה. במסגרת עבודתו ב"ענבל" מחבר מושיקו ריקוד ללא לחן. עם השלמת הריקוד נמצאה מנגינה שחברה על ידי **נחמיה שרעבי**, אחיו של בועז. "מנגינה זו מצאה חן בעיניי. לריקוד קראתי 'דבקה אוריה' על שם בני בכורי", מספר מושיקו. באותו זמן הוכנה להקת הקיבוצים לפסטיבל הנוער הדמוקרטי ב-1959 בווינה. הנהלת הלהקה שמעה שמושיקו חיבר ריקוד מיוחד במינו ומושיקו הוזמן לעבוד עם הלהקה על "דבקה אוריה".

בפסטיבל בווינה זכה הריקוד במדליית כסף. מקום שני אחרי היגוסלביים ולפני להקות כמו רוסיה, סין, וארצות רבות עם להקותיהן המפורסמות. זה היה הישג בינלאומי עצום. (כותב כתבה זו השתתף בפסטיבל הזה כשחקן כדורעף בנבחרת ישראל – ד.ב.א.).

באותה תקופה כבר לימד מושיקו בהשתלמויות מדריכים את ריקודיו כמו "דבקה אוריה", "דבקה כורדית", "עת דודים כלה" ועוד אחרים.

ב-1968, עקב קשיים כלכליים, מושיקו מחליט להתנתק מריקודי עם ולחפש מקצוע אחר לפרנסתו. למרות זאת קיבל הזמנה מארגון רוקדים מהולנד "NEVO" ללמד את ריקודיו. לאחר שהיה שלוש חודשים בהולנד הופתע מושיקו מרמת היכולת הטכנית של הרוקדים שרקדו את ריקודיו בדיוק מפליא.

מושיקו חוזר לישראל עם החלטה להמשיך לעסוק בריקודי עם.

הפרק האמריקאי - שנות ה-80-70

בשלב מסוים בקריירה שלו מחליט מושיקו לפעול בארה"ב. ב-1973, לאחר מסע הופעות באירופה עם "ענבל", הגיעה הלהקה לניו יורק, ומכאן חל מהפך בחייו המקצועיים. הדבר התרחש בעקבות משבר משפחתי וקשיי חיים שהביאו אותו לשינוי הדרמטי. הוא התבסס בעבודת ההדרכה ברחבי ארה"ב וגם תנופת היצירה עשתה את שלה:

"אם בישראל חיברתי 20 ריקודים בעשר שנים", מספר מושיקו, "הרי בשנות פעילותי בארה"ב חיברתי 70 ריקודים ועשרות לחנים. פרץ של יצירה בלתי נלאה", מתאר מושיקו את התקופה היפה ההיא.

תקופת ארה"ב נמשכה 16 שנים בה נודע שמו ברחבי היבשת כשהוא מבקש ללא הרף על ידי מרקידים ורוקדים שוחרי הריקוד הישראלי ובכלל.

בארה"ב היה למושיקו קשר עם פרד ברק ונטל חלק בפסטיבל המחול במדיסון סקוור גרדן, שזכה להדים והצלחה רבה.

בזמן שהותו בארה"ב הוזמן גם לקנדה להכין כוריאוגרפיות לשתי להקות באוטווה וטורונטו. באוטווה עשה כוריאוגרפיה שמבוססת על בלט מודרני ואלמנטים אתניים. ובטורונטו עבד מושיקו על כוריאוגרפיה המבוססת על בלט קלסי ג'אז וסטפס. מושיקו היה מבוקש גם בארצות אחרות ועשה גיחות למדינות רבות להדרכה והקניית ידע בפורומים שונים.

מושיקו חזר לישראל ב-1989. לימים פתח הרקדה בבית דני עם חיים צמח, חוג-הרקדה בסגנונות שונים. בחוג הזה גם רקדו את ריקודיו של מושיקו. במקביל המשיך, כמובן, ביצירה והדרכה שלא מפסיקה למעשה עד היום.

מדי פעם מוזמן מושיקו להדריך בחו"ל וברקורד שלו העברת השתלמויות לציבור הרוקדים באמריקה, רוסיה, אנגליה, צרפת, הולנד, שווייץ, גרמניה, צ'כיה, בלגיה, ניו זילנד, אוסטרליה, יפן, הונג קונג וטייוואן.

סמינר ריקודי עם בהדרכת מושיקו בהונג קונג

"אם מדברים
אנו על המושג
"ריקודי עם",
הרי שבראשית
דרכו של ריקוד-
העם שלנו,
היה מקובל על
כולנו שהריקוד
צריך להיות
מחובר רק על
הלחן המקורי
ואין להשתמש
בקטעי הביניים
שהם למעשה
"עיבוד מסויים"
לזמר מסויים"
וזמר אחר
ישיר את אותו
השיר בעיבוד
אחר ועם קטעי
מעבר/ביניים
אחרים."

הוורטטיליות הסגנונית היא אחד המאפיינים של מושיקו הרקדן-אמן. הבסיס שלו הוא למעשה הבלט הקלאסי. מכאן התפתח בבלט המודרני, ג'אז, סטפס וריקודי עם ופולקלור. יש מגדירים אותו כ"הגורם המגשר בין דור המייסדים לבין דור הממשיכים במחול הישראלי". הדגש אצלו על ריקודי העדות הגם שניסיונו רב בשאר הסגנונות כפי שסופר כאן בכתבה. נאמר עליו שהוא שואב את רעיונותיו מן המקורות האתניים בישראל ובאגן הים התיכון ומעבד אותם לצרכי הריקודים הישראליים בני זמננו.

בשיחתנו הארוכה התגלה שוב האדם הרהוט, הנלהב, הנחוש להעביר את רעיונותיו ללא הנחות. חדור מוטיבציה ללמד, לשכנע, להוסיף ידע ולא מעט עקשנות ודעתנות בלתי מתפשרת.

אז מה מושיקו תרצה לעשות "כשתהיה גדול"?

"אני עכשיו סוגר 89. אני עדיין ממשיך להלחין, לחבר ריקודים ולכתוב שירים. כל יום אני שומע צלילים, רואה צעדים וכותב שירים. בסה"כ אני מסתכל אחורה בסיפוק ובהרגשה טובה שתרמתי משהו. כשאני רואה במחשב או בטאבלט ריקוד שלי שנרקד זה גורם לי לסיפוק רב.

היום כל הזמן עומד לרשותי ואני מנצל את זה באופן חיובי. אז תודה לאל, לרוקדים ולמרקידים".

כן, האיש הזה שעשה כל כך הרבה לתרבות ארצנו - ראוי בהחלט לפרס ישראל.

הנה שיר שמושיקו חיבר והלחין ממש לאחרונה:

לירושלים שלי

מילים ולחן: מושיקו יצחק הלוי

ירושלים את בתוך נפשי
ירושלים את בנשמתי
עיני עולם אליך נשואות
על חומותייך דולקות המשואות

פזמון: (פעמים)

כל הערים הגדולות שבתבל
קדות אפיים, אפיים לכבודך
כי את משוש, משוש לערייך
ומי יתנני אשק אבנייך

ירושלים את לב העולם
מאמינייך סוגדים לך כולם
מעל ראשך זוהרת החמה
ירושלים את לי הנחמה

ירושלים שלי האהובה

לירושלים שלי אשא תפילה
לירושלים ליבי נושא ערגה
קדושתך ביופי עטופה
מראש מקדם נסוכה.